

stimulates their interest, deep language learning. Each student processes these elements in their own way correcting, placing their own accents, trying to express themselves as a unique person.

REFERENCES

1. Actual problems of the content and technology of renewal of pre-university education [Electr. resource]: a collection of articles. Edition 2/editorial board: V.M. Molofeev (editor-in-chief) [and others]. Minsk: BSU, 2011. URL: <http://www.elib.bsu.by> (організація)
2. Literary Encyclopedia: In two volumes. Vol.1. / Author. Yu.I. Kovaliv. K.: PC "Akademii", 2007. 608 p.
3. Matsko L.I. We will have what we will do. Dyvoslovo. 2001. No. 9. P. 2–6
4. Passov E. Communicative method of teaching foreign language speaking. Manual for teachers of foreign languages. Moscow : Prosveshchenie, 1985, P. 36–41.
5. Tokman H. Methods of teaching Ukrainian literature in high school: a textbook. K.: PC "Akademii", 2013. 312 p.

Т. А. Белоброва. Електронні засоби в процесі викладання української мови як іноземної. – Стаття.

Анотація. У статті акцентується увага на організаційних та методичних підходах щодо використання електронних засобів у підготовці студентів-іноземців, оволодінні майбутніми фахівцями елементами інноваційних технологій навчання та здатністю впроваджувати їх у навчально-виховний процес, удосконаленні вмінь та здібностей у розв'язанні проблемних ситуацій.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології, самостійна домашня робота, медіа-презентація, медіатека, комп'ютерна презентація, інтерпретація.

Т. А. Белоброва. Электронные способы в процессе преподавания украинского языка как иностранного. –

Статья.

Аннотация. В статье акцентируется внимание на организационных и методических подходах к использованию электронных способов в подготовке студентов иностранцев; овладении будущими специалистами элементами инновационных технологий и способностями внедрять их в учебно-воспитательный процесс; усовершенствовании умений и способностей в раскрытии проблемных ситуаций

Ключевые слова: информационно-коммуникативные технологии, самостоятельная домашняя работа, медиа-презентация, медиатека, компьютерная презентация, интерпретация.

УДК 37.016:78:94(477.42+477.82)«18/19»

Н. М. Бовсунівська

доцент кафедри мистецької освіти
Житомирський державний університет імені Івана Франка
м. Житомир, Україна

П. А. Довгий

магістрант спеціальності «Середня освіта (музичне мистецтво)»
кафедри мистецької освіти
Житомирський державний університет імені Івана Франка
м. Житомир, Україна

АКТУАЛЬНІСТЬ ПЕДАГОГІЧНИХ НАДБАНЬ МИТЦІВ ВОЛИНІ-ЖИТОМИРЩИНИ ХІХ-ХХ СТ. НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ ОНОВЛЕННЯ МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ

Анотація. У статті аналізуються основні напрями педагогічної діяльності викладачів музики навчальних закладів та творчих формацій регіону Волинь-Житомирщина в конкретний період.

Ключові слова: мистецтво, музична освіта, культура, навчальний заклад, учитель.

*«...При майстрах якомсь легше.
Вони – як Атланти.
Держать небо на плечах. Тому і є висота».
Ліна Костенко*

Для сучасної української освіти, яка перебуває в процесі стрімкого реформування і розвитку, актуальною та пріоритетною є потреба в якісно новому типі вчителя, зокрема, музичного мистецтва. Цікаво, що про цей процес змін ще в ХІХ писали так: «Треба вже уяснити, що вчитель – то не піп із кадилом, який тільки те й робить, що ходить взад-вперед перед парафіянами або читає проповіді з амвону» [9, с. 111].

Наш соціум нарешті зрозумів, що «вузьконаправлений» викладач занадто дорого коштує сучасній освіті. Незважаючи на високі досягнення в освіті, музичне мистецтво досить довго було мов би пасербицею серед тих наук, які апіорі вважалися «корисними». Проте історія пам'ятає, що музика була серед «septim artes liberalis» – семи наук, які забезпечували зміст освіти в навчальних закладах минулого. І тут постає питання: чому музика на довгі сторіччя опинилася в сутінках історії, а досвід видатних митців, педагогів якщо й був представлений, то його діставали зі скрині освіти, щоб захистити чергову дисертацію? Звичайно, цьому є пояснення, бо в сучасній Україні широко вивчають досвід тих, кому в імперсько-радянському пантеоні місця не знайшлося. Успішність розв'язання проблеми освіти та виховання компетентного викладача нерозривно пов'язана з пошуками, аналізом і засвоєнням досвіду митців минулого. Так, аналізу потребують надбання викладачів музики, які працювали в навчальних закладах на території Волині-Житомирщини у ХІХ–ХХ ст. Ця земля в усі часи мала складну історію: її «ділили» між собою Річ Посполита, Польща, Російська імперія. Кожна з держав мала свої замисли щодо українських територій. Ці перетворення стосувалися й музичної освіти. Мистецький процес у навчальних закладах цього складного в усіх сенсах геополітичного регіону вивчали краєзнавці (Л. Куликівська, Г. Мокрицький, В. Надводнюк), історики (О. Буравський, В. Лакизюк), мистецтвознавці та фольклористи (М. Гайдай, А. Кравченко, К. Шамаєва, І. Шестак, Л. Шестак). Метою статті є спроба осмислення основних напрямів праці музикантів періоду ХІХ–ХХ ст.

Волинські землі стали батьківщиною сім'ї музикантів Добжиньських. Юзеф-Ігнацій Добжиньський (1807–1867) був відомим композитором, диригентом, педагогом. Його батько студював науку у Відні, досить довго був диригентом придворного оркестру графа Ілінського в Романові, вчителем музики в Подільській гімназії у Вінниці. Мати була донькою капельмейстера рогового оркестру при царському дворі в Петербурзі. Заняття музикою Юзеф-Ігнацій розпочав під орудою батька. Далі було навчання в класі знаменитого Йозефа Ельснера. Останній у своїх рапортах-характеристиках називав Добжиньського «zdolność niepospolita» («неабияк здібним»). Незважаючи на значний багаж творів (полонези, симфонії, камерні та вокальні твори), надзвичайно цінним є його праця «Школа гри на фортепіано». Сучасник так описував зовнішність митця: «<...> середнього зросту, миле гарне лице, відкрита душа, яку зберіг до скону. Очі чорні, повні життя. Коли розмовляв із натхненням – палали мов брильянти. Веселий, цілковито відданий своїй музиці, в розмові живий і поривчастий» [13, с. 325]. Неодмінно слід зауважити, що поляк із волинським корінням Добжиньський любив свою прабатьківщину і намагався у своїй творчості використовувати мотиви, зміст або жанри національного мистецтва. Але саме життя зіграло з митцем злий жарг. Прекрасний композитор-симфоніст, автор інструментальних творів не мав особливого успіху на оперних теренах. Його опера «Флібустьєри», написана в 1838 р., витримала декілька великих вистав у різних театрах, але великої популярності не здобула. Коли нарешті відбулася велика повноцінна постановка (1863 р.!), то виявилось, що опера, створена в італійській манері, жодним чином не відповідає викликам часу (нагадаємо, що в Польщі на той час відбулися народні Листопадове та Січневе повстання). А на європейській сцені засяяла яскрава зірка Станіслава Монюшка. Відомо, що в ті часи фах музиканта почасти не передбачав фантастичних заробітків від композиторської праці, тому Ігнацій-Фелікс Добжиньський досить успішно працював на педагогічній ниві. Так, у 1841–1843 рр. музикант викладав музику в Александрівському інституті благородних дівчат. Саме досвід викладання в цьому закладі дав можливість остаточно скомпонувати його працю «Школа гри на фортепіано». Цей збірник, однак, не поліпшив скрутного матеріального становища митця. Як не додало грошей і призначення Добжиньського директором Варшавської опери. Інтриги заздрісників та саботаж змусили музиканта знову зайнятися облаштуванням приватних концертів. Усе життя музиканта пройшло між намаганням стати відомим композитором і «зароблянням» грошей як педагог. Сучасники констатують, що педагогом він був набагато кращим, ніж композитором: «Як композитор, Добжиньський був надзвичайно плідним,

але не дуже оригінальним творцем. Він писав правильно, відчувалася техніка досвід та знання. Він мав незаперечне відчуття побудови музичної форми, але бракувало йому більше винахідливості. Він був типовим епігоном класиків, одним із тих, хто намагався наслідувати романтиків, але це було поверхово та неефективно. Вдаючись до народної пісні як музичного матеріалу, він не міг досягнути суті її краси, а використав її не дуже цікаво і механічно» [Ibidem, s. 334]. Нинішні дослідники творчості педагога і композитора тільки почали вивчати багаті надбання педагога.

Житомир був рідним для Владислава Заремби та його сина Сигізмунда. Останній музичну освіту студіював приватно під час навчання на юридичному факультеті Київського університету, беручи приватні уроки у видатних майстрів Андрія Казбирюка (теорія) і Владислава Алоїза (інструмент). Закономірно, що талановитий і завзятий митець опинився в полі зору дирекції Імператорського російського музичного товариства, яка запропонувала йому стати директором Воронежського відділення [4].

Із Житомира пішла слава педагога, піаніста Йозефа Витвицького. Нащадок шляхетського роду освіту отримувал при монастирі кармелітів у Бердичеві, більше ніж чверть століття працював учителем музики в Київському інституті шляхетних дівчат (на той час – привілейованому навчальному закладі). Серед його творів – композиції на основі польських та українських народних пісень, що ввійшли до програм курсів з історії української музики у спеціалізованих навчальних закладах України (цикл варіацій для фортепіано на тему української народної пісні «Українка» а також «Коломийка. Парафраз» на тему українського народного танцю) [1].

Великої слави ще за життя зажив учений, педагог, літературний критик, музикант Юзеф-Ігнацій Крашевський. Він двічі був Головою попечительського комітету І чоловічої гімназії в Житомирі, збирав відомості про історичні пам'ятки міста, був художнім директором місцевого театру. Значним авторитетом він користувався як просвітник: житомиряни довго пам'ятали його музичні імпрези, на яких виступали молоді та уславлені митці (скрипаль Аполінарій Контський, піаніст Юзеф Венявський). На цих концертах слухачі знайомилися з кращими новинками європейської музики. Звичайно, любов і смак до мистецтва митець прививав і вихованцям гімназії. Також до видатних можемо зарахувати його теоретико-педагогічну працю «Литва. Давня історія, традиції, мова, віра, звичаї, пісні» як своєрідну концепцію зв'язку народного та професійного мистецтва.

Юліуш Зарембський, якого Ференц Ліст уважав єдиним справжнім учнем, також народився в Житомирі. Проте цікавою є особистість його педагога з фортепіано Люції Руцинської. Залишається таємницею, де і як вона отримала музичну освіту. Такими ж уривчастими є біографічні дані. Відомо, що походила з дворянського роду Міллерів, упорядкувала збірник творів польських композиторів (чим привернула до себе велику увагу як польських революціонерів, так і царської охоранки). Була одружена з активним учасником повстання 1832 р. Юстином Руцинським [2]. Не дотримавшись суворих рамок наукової статті, зауважимо, що (згідно з усними даних) пані Руцинська намагалася викупити із заслання свого чоловіка, але безуспішно (він пробув в імперських кайданах чверть століття).

На одному з кладовищ Житомира на великому камені є епітафія «...Żył dla innych, nie myślał o sobie» («Жив для інших, не дбав про себе»). Саме в Житомирі знайшов останній спочинок видатний чеський музикант, педагог і композитор, скрипаль-віртуоз Ернст Несвадба. Відомо, що в столицю Волинської губернії він приїхав після відміни кріпосного права. Згодом очолив місцеве музичне товариство, яке успішно функціонувало декілька років, навчав молодих музикантів і організовував імпрези. Митець також був учителем знаменитого піаніста Юліуша Зарембського (теоретичні класи і композиція), М. Черняхівського (член квартету М. Сікарда), П. Пастернакова [12].

Добру пам'ять залишив видатний педагог Олександр Ружицький. Що цікаво: усі відомості про викладача стосуються або його педагогічної творчості (а на його рахунок значний доробок технічних вправ та етюдів, також він плекав майбутніх геніїв української музики Бориса Лятошинського, Михайла Скорумського. У класах Ружицького викладали Теофіл Ріхтер, віолончеліст і математик Василь Коломойцев), або ж фактів його громадської діяльності. За його фінансової підтримки в Житомирі споруджено пам'ятку архітектури обласного значення – будинок Товариства взаємного кредиту.

Разом із паном Ружицьким згадуємо ще одного педагога-музиканта видатного рівня – Теофіла Ріхтера. Батько всесвітньовідомого піаніста викладав у цьому навчальному закладі. Звичайно, така потужна мистецька одиниця (музичні класи) займалася просвітництвом та естетичним розвитком. Маргарита Едуардівна Круковська-Рунська, один із нащадків сімейства Ріхтерів, писала: «<...> крім навчання, викладачі давали ще й концерти. Величезним успіхом користувався мій дядя Тео, молодший брат мого батька. Це був Теофіл Данилович Ріхтер. Яскрава постать, талановитий музикант, якого запрошував до себе на роботу сам ректор Петербурзької консерваторії О.К. Глазунов. Хоч на заваді стала Перша світова війна,

однак Теофіл Ріхтер не потрапив до Петрограда, тому Святослав Ріхтер народився в Житомирі. Пізніше батько Святослава переїхав до Одеси й у перші дні Великої Вітчизняної війни був підступно знищений НКВД, тому що був «німецьким шпигуном» [6]. Залишилося додати, що Людомир, син Олександра Ружицького, теж став видатним польським музикантом.

З іменем Михайла Гайдає пов'язаний культурний розквіт Житомира (і Волині загалом) в першій половині ХХ ст. Маючи неабиякі здібності до малювання і музики, він учився одночасно в художній школі М. Мурашка і хоровій капелі Я. Калішевського. Його музичний талант оцінив П.І. Чайковський, часто слухаючи цей знаменитий хор у Києві та на Полтавщині. А другому тенору з абсолютним відчуттям ритму і слухом подарував золоту монету (під час Голодомору вона врятувала сімейство Гайдаїв) [3]. На роботу в Житомир Гайдай прибув у 1898 р. Тут його педагогічна праця розпочалася з керівництва хором дитячого будинку, а згодом він викладав спів у І чоловічій гімназії, Маріїнській жіночій гімназії, Волинській духовній семінарії, комерційній та землемірній школах. Водночас виконував обов'язки регента Архієрейського хору духовної семінарії і диригента світського хору «Просвіта» Волинської губернії. Саме в цей період з'являються його перші гармонізації церковних та світських мелодій (які отримали високу оцінку М. Лисенка та М. Леонтовича), а також митець розпочинає писати історію старовинної української музики. Маршрути його фольклорних експедицій також вражають, розтягуючись від приміських сіл біля Києва до найбільш глухих куточків Овруччини. Михайло Петрович став піонером у вивченні фольклору етносів, що мешкали на території України, записував робітничі і шахтарські пісні. Моральні якості цього сподвижника педагогіки та музики найкраще виявилися в останні роки життя: небагато хто в самий розгул радянщини (50-ті роки) ризикнув би очолити митрополичий хор у Києві. Ця обставина дуже драгувала партійне керівництво держави, тому відповідні «органи» неодноразово виказували роздратування народній артистці СРСР Зої Гайдай щодо «церковної діяльності батька і занадто часте відвідування Володимирського собору» [Ibidem].

На початку ХХ ст. (1905 р.) в Житомирі розпочали свою роботу Музичні класи, згодом реорганізовані в Музичне училище. Першим його директором був Леонід Местечкін – випускник Петербурзької консерваторії з дипломом «вільного художника». Основними рисами його педагогічної діяльності були висока культура, освіта, майстерність, інтелігентність. До складу викладачів Музичних класів також увійшли Едуард Валек та Владислав Скленичка. Обидва були випускниками Празької консерваторії. Про пана Валека писали: «<...> протягом 1904–1910 років <...> був одним із головних героїв місцевого музичного життя (композитор (його твори йшли у Празькому та інших чеських театрах), диригент, органіст, музичний критик (публікувався у житомирських газетах)). Матеріал про «енергійного працівника і надійного диригента» вміщено в «Русской музыкальной газете» [10, с. 142]. До когорти музикантів пізніше додасться Віктор Мареш, який більше 30-ти років працюватиме в музичному училищі. Слід зауважити, що аналіз відповідної літератури про історію волинського чеського етносу дозволив зробити висновок, що майже кожен чех був або організатором оркестру, або артистом оркестру. Таку традицію чеське населення Волині продовжувало досить довго, адже, наприклад, у середині ХХ ст. в селі Мала Зубівщина на Коростенщині великої популярності набув духовий оркестр, який організував А.В. Черни. Із часом його реорганізовано в симфонічний [11].

Також необхідно зауважити, що на початку минулого століття культурну ауру Житомира збагатили діяльність Михайла Скорульського та Віктора Косенка. Михайло Скорульський, випускник Музичних класів та Петербурзької консерваторії, після навчання повернувся в рідне місто і поринув у вир його культурного життя, разом із дружиною організувавши музично-вокальну студію, у якій викладалися теоретичні дисципліни, гра на фортепіано, спів, композиція. Про рівень закладу свідчить екзаменаційно-концертний репертуар учнів: виконувалися окремі дії з опер Петра Чайковського, Миколи Римського-Корсакова, Олександра Даргомижського, Антона Рубінштейна. За оркестровим пультом стояв сам Скорульський. Він же організовував значну кількість музичних заходів у місті, виступав як диригент, піаніст, представляв публіці власні твори.

Віктор Косенко житомирянином став мимоволі, адже після перевороту 1917 р. місто стало його «рятівником». Інтелігентний митець із радістю подарував своє мистецтво місцевій публіці: брав участь у концертах, представляв власні твори. Дослідники його біографії зауважують, що педагогічну роботу Віктор Степанович не дуже любив, проте все життя працював на викладацькій ниві (у Житомирській музичній школі, музичному училищі, яке зараз удостоєно його імені) [7].

Ще належить вивчити особистість і творчий внесок в українську культуру прекрасного педагога і композитора Всеволода Задерацького. Його учнями в училищі були видатні митці Вадим Гнедаш,

Ірина Іванова, Кіра Шамаєва. За їхніми спогадами, він був вдумливий і вимогливий викладач, який однаково професійно допомагав робити симфонізації та аналіз музичних творів, грав у ансамблі зі студентами найкращі зразки класики [10].

Про перекладача, громадського діяча, мистецтвознавця, фольклориста, музиканта і педагога Миколу Хомичевського писали і досі пишуть дослідники в різних галузях мистецтва та освіти. «Людина з іменем Дніпра» – так називали його Дмитро Павличко та Дмитро Чередниченко. Борис Тен (старовинний топонім Дніпра) – саме так звучить творчий псевдонім митця. Доля вилила на цю людину цілу пригорщу трагедій: заслання, заборону радянської влади мешкати в Житомирі (батько одного з авторів мав честь вчитися у Миколи Васильовича і розповідав, що досить часто серед ночі той приходив «у гості», попри заборону мешкати разом із родиною. До того ж він приходив через вікно в темному садку задля безпеки рідних. Пізніше, коли вже було отримано дозвіл на мешкання в місті, дружина боялася відпускати чоловіка на вулицю: «Нара боялася випустити чоловіка в місто чи взагалі відрядити в магазин купити харчів, бо він, вийшовши за ворота, мандрував всіма книгарнями міста, надовго лишався в букіністів, читаючи там усі раритети, котрі з'явилися за час його відсутності. Не пропускав також новинок художньої літератури. Народознавство, історія, довідкові видання, словники – усе це також опинялося на стелажах у домі Хомичевських. Таких книгозалежних людей, як він, треба шукати й шукати. Це «білі ворони» в час безнадійного інтелектуального лінивства й пихатої зарозумілості недоуків» [8]). Удівець Хомичевський залишив добру пам'ять і чимало загадок про Бориса Тена. У збірнику «Мартирологія Українських Церков» сказано, що М. Хомичевський «...покарання відбував у концтаборі біля Владивостока та у багатьох інших, з ув'язнення не повернувся» [5, с. 95]. Бориса Тена майже всі джерела згадують як поета, викладача, прекрасного хормейстера, який працював у хорі Михайла Гайдая. Також він викладав у місцевому училищі культури та музичному училищі, був директором і завітом театру, створював обробки народних пісень. Був чудовим викладачем хорового диригування. Учні із захватом слухали лекції з історії античного мистецтва. Його методичний посібник «Порадник для керівників самодіяльного хору» широко використовують досі. Додамо, що саме йому належить ідея створення при філармонії знаменитого ансамблю «Льонок», який згодом підніме на видатний рівень Анатолій Авдієвський.

Порівняно невеликі рамки наукової роботи не дозволяють уповні представити всі надбання, які зробили митці-педагоги минулого. Більшість із них розуміли основне завдання викладача музики – виховання освіченої, інтелігентної й культурної людини.

Педагоги-митці нашого краю ХІХ–ХХ ст. працювали в багатьох напрямках творення особистості, як-от просвітництво, композиторська діяльність, літературно-мистецька спадщина. Зараз виник певний масив методичних праць, у яких представлено новітні розробки роботи викладача-музиканта. Та чи знаємо ми напрацювання і зміст спадщини минулих поколінь, діяльність яких стала запорукою розвитку української музичної освіти, культури? Може, «збирати мудрість із планет», як закликала ООН, поки не знаємо власної історії, дещо зарано?

ЛІТЕРАТУРА

1. Буравський О.А. Поляки Волині у другій половині ХІХ – на початку ХХ ст. : монографія. Житомир, 2004. 168 с.
2. Видатні люди. Видатні люди України та світу, біографії цікавих особистостей. Вебсайт. Люція Руцінська. URL (за вимогою правовласника): <http://famous-people.pp.ua/URL> параграф: https://www.famous-people.pp.ua/2012/04/blog-post_60.html (дата звернення 04.10.2021)
3. Гайдай Михайло. Народознавча спадщина Михайла Гайдая. URL: <https://web.archive.org/web/20171216000119/http://nte.etnolog.org.ua/zmist/2003/N4/Art1.html> (дата звернення 11.10.2021)
4. Кравченко А. Музична діяльність представників польської громади Житомира в середині ХІХ – на початку ХХ століття. *Студії мистецтвознавчі*. 2015. Число 3(51). С. 96–103. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/StudM_2015_3_14 (дата звернення 04.10.2021)
5. Куликівська Л.М. Хомичевський – діяч української автокефальної православної церкви. *Волинь-Житомирщина. Історико-філологічний збірник з регіональних проблем*. Житомир, 1997. Вип. 1. С. 95–99.
6. Мокрицький Г. Історія будинку: від товариства взаємного кредиту до міської ради. Майдан Рад, 4 // Житомирська міська рада. Офіційний вебсайт. URL: <http://old.zt-rada.gov.ua/pages/p123> (дата звернення 06.10.2021)
7. Павловська-Єжова Т.А., Сокальська В.Ф. Актуальність педагогічних принципів В.С. Косенка в сучасній музичній освіті. *Альманах науки*. 2019. № 3 (24). С. 24–28. URL: [http://almanah.ltd.ua/save/2019/3%20\(24\)/6.pdf](http://almanah.ltd.ua/save/2019/3%20(24)/6.pdf) (дата звернення 04.10.2021)
8. Слово «Просвіти». Людина, що звучала як Дніпро. Борис Тен. 04.07.2019. URL: <http://slovoprosvity.org/2019/07/04/lyudyna-scho-zvuchala-yak-dnipro-2/>

9. Українка Леся. Зібрання творів у 12 т. Т. 7. Волинські образки. Школа. Київ, 1976 р. С. 126–132.
10. Шамаєва К.І. Золоті сторінки історії. *Часопис Національної музичної академії України імені П.І. Чайковського*. 2015. № 4 (29). С. 140–146.
11. Шестак Л., Шестак І. Про чеське поселення на Житомирщині «Мала Зубівщина». *Чехи на Волині: історія та сучасність*: зб. наук. пр. / за ред. О.С. Березюк, О.М. Власенко. Житомир, 2014. С. 8–20.
12. Щепакін В. Несвадба Ернст. *Українська музична енциклопедія*. Т. 4 / Гол. редкол. Г. Скрипник. Київ, 2016. С. 232. URL: <https://musicinukrainian.files.wordpress.com/2020/11/d0a3d0bad180d0b0d197d0bdd181d18cd0bad0b0-d0bcd183d0b7d0b8d187d0bdd0b0-d0b5d0bdd186d0b8d0bad0bbd0bed0bfd0b5d0b4d196d18fd0a2d0bed0bc-4.pdf> (дата звернення 11.10.2021)
13. Gawroński Ludwik. Ignacy Feliks Dobrzyński – muzyk z Wołynia. *Niepodległość i Pamięć*. 2008. № 15/1 (27) [2]. S. 325–335.

Н. Н. Бовсуновская, П. А. Довгий. Актуальность педагогических достижений музыкантов Воыни-Житомирщины на современном этапе обновления музыкального образования. – Статья.

Аннотация. В статье анализируются основные направления педагогической деятельности преподавателей музыки учебных заведений и творческих формаций Воынь-Житомирщины в конкретно определенный период.

Ключевые слова: искусство, музыкальное образование, культура, учебное заведение, учитель.

N. Bovsunivska, P. Dovhyi. The relevance of the teaching achievements of the artists of Volyn-Zhytomyr region XIX–XX century at a modern stage of renewal education. – Article.

Summary. The article analyzes the main directions of the pedagogical activity of music teachers of educational institutions and creative formations of the Volyn-Zhytomyr region in a strictly defined period.

Key words: art, music education, culture, educational institution, teacher.

УДК 342.722.3: 331.5.024.5

Ю. В. Борисова

кандидат соціологічних наук,

доцент кафедри соціальної роботи

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

м. Дніпро, Україна

П. С. Біда

студентка

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

м. Дніпро, Україна

ДИСКРИМІНАЦІЯ ЛЮДЕЙ ПОХИЛОГО ВІКУ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ: СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Анотація. У статті проаналізовано проблему дискримінації людей похилого віку в соціально-правовому аспекті, виділено її складники й чинники, інтерпретовано зміст ключових понять. Розглянуто форми ейджизму, як-от едалтоцентризм, едалтизм, джейнізм. Визначено особливості антидискримінаційних норм вітчизняного і зарубіжного законодавства. Акцентовано увагу на передумовах дискримінації осіб літнього віку у сфері трудових відносин, на її можливих виявах. Підкреслена необхідність подальшого вдосконалення нормативно-правового поля антидискримінаційної політики як основи забезпечення права людини на рівне ставлення.

Ключові слова: дискримінація, люди похилого віку, ейджизм, пенсійний вік, трудові відносини, антидискримінаційне законодавство.

Сучасний етап розвитку українського суспільства відзначений подальшим зростанням уваги до питань рівного ставлення до представників різних вікових груп. Незважаючи на суттєві здобутки в справі подолання дискримінації за ознакою віку в різних сферах суспільного життя, це питання не втрачає своєї актуальності. Вітчизняні соціологічні опитування вказують на те, що 39,7% громадян зазнають вікової